

Deme László: Anyanyelvünkről, ápolóiról

Az ember gyermeke biológiailag embernek születik, de valóban emberré azáltal válik, hogy – először közvetlen, majd szélesebb – környezete megismerteti vele a világot, annak részleteit s ezek bonyolult viszonyait, mozgását, működését; átadván a közösség új tagjának a társadalom (s rajta keresztül az emberiség) addig megszerzett ismereteit, tapasztalatait. Ennek az átadásnak nem éppen egyetlen, de kétségkívül leghatékonyabb eszköze a nyelv, melynek szavai rögzítik a valóság elemeiről kikristályosított fogalmakat, nyelvtani elemei ezek kapcsolatait, használati szabályai pedig az egymás megértésének és a magunk megértetésének közösen kialakított formuláit.

Kiváló nyelvtudósunkat, Bárczi Gézárt idézve: a nyelv mindenki számára az anyanyelve. Az, amelynek segítségével biológiai emberből gondolkodó, embernyi emberré formálódhatott, ismereteket szerezhethet, hasznosíthat, gyarapíthat és adhat tovább. Korántsem mindegy tehát, hogy értjük-e egymást, és jól értjük-e egymást; hogy nyelvi burokba öltöztetett megnyilatkozásunk pusztán önkifejezés marad-e, vagy tájékoztató és befolyásoló tényező környezetünk számára. A nyelv közös kincs, de a nyelvhasználat egyéni tevékenység. Hogy megnyilatkozásaink hatékonyak legyenek, jól kell ismernünk az eszközök értékét és a használat szabályait.

Ezért, amit nyelvművelésnek szoktunk nevezni, valójában a nyelv használóinak művelése. A nyelvet gondozni, ápolni kell, mint a kényes növényt. Ám a nyelv sehol másutt nem él, mint használóinak ajkán – ha írnak: kezén –; olyan, amilyenné a közösség teszi. S ez a közösség egyénekből áll, akiknek tudniuk kell: a nyelvért mindegyikük felelős.

A nyelvművelés, az anyanyelv féltő ápolása közügy, mindenki ügye, mindenki feladata. A nyelvészek, a szakemberek rá tudnak mutatni a tévutakra, ki tudják jelölni a helyes irányt; de a nagy közösség akarata és tevékenykedése nélkül semeddig sem jutnak.